

*О. О. КОВАЛЬОВА, студентка
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 3, с. 117–119

В умовах розвитку будь-якої держави дуже важливим є піднесення економіки до рівня світових стандартів. Для молодшої країни, якою є, наприклад, Україна, це неможливо зробити без суттєвої і своєчасної допомоги. Такою допомогою є насамперед інвестиції.

Відповідно до Закону України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 1991 р. [3] інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Інвестиціями можуть бути:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно;
- майнові права, що випливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих;
- права користуватися землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності.

Різновидом інвестиційної діяльності є інноваційна діяльність, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що охоплює:

- випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій;

- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін продуктивних сил;
- розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального і економічного становища.

Як зазначається у ст. 7 цього Закону, суб’єкти інвестиційної діяльності (інвестори і учасники інвестиційної діяльності) незалежно від форм власності і господарювання мають рівні права щодо здійснення інвестиційної діяльності, якщо інше не передбачено законодавчими актами України. Здавалося б, непотрібно виокремлювати як окремих суб’єктів інвестиційної діяльності підприємства малого і середнього бізнесу, адже неправомірно надавати будь-кому переваги у сфері інвестицій. Але підприємствам малого і середнього бізнесу набагато важче вижити в умовах нестабільної економічної ситуації, ніж великим і відомим асоціаціям і консорціумам.

19 жовтня 2000 р. було прийнято Закон України “Про державну підтримку малого підприємництва” [1], відповідно до якого державна підтримка малого підприємництва має на меті:

- створення умов для позитивних структурних змін в економіці України;
- сприяння формуванню і розвитку малого підприємництва, становлення малого підприємства як провідної сили в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства;

- підтримку вітчизняних виробників;
- формування умов для забезпечення зайнятості населення України, запобігання безробіттю, створення нових робочих місць.

Відповідно до цієї мети визначено і напрямки державної підтримки малого підприємництва, одним з яких є залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, тобто до участі малого підприємництва в інноваційній діяльності.

Фінансування такої діяльності може здійснюватись як вітчизняними, так і іноземними інвесторами. На жаль, вітчизняних інвестицій ще дуже мало, отже, більшість коштів, що вкладаються в малий і середній бізнес України, надходить з-за кордону. Така діяльність здійснюється відповідно до Закону України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 р. [4]. Згідно з цим правовим документом, іноземними інвестиціями є цінності, що вкладаються іноземними інвесторами (під цим терміном розуміють іноземні фізичні та юридичні особи, а також держави, міжнародні урядові та неурядові організації) в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

З приводу іноземних інвестицій інноваційна діяльність здійснюється не лише шляхом залучення грошових коштів, а й передаванням прав інтелектуальної власності, у тому числі легалізованих на території України авторських прав, прав на винаходи, корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг; прав на здійснення господарської діяльності.

Для малого і середнього бізнесу в Україні така діяльність здебільшого здійснюється на основі договору франчайзингу (комерційної концесії).

І хоча у ст. 22 Закону України "Про режим іноземного інвестування" зазначено, що надання іноземним інвесторам прав на проведення господарської діяльності, пов'язаної з використанням об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності і передаються у концесію (використання), відбувається на підставі відповідного законодавства України шляхом укладення концесійного договору, фактично на цей час українським законодавством ще не врегульовано питання, що таке договір концесії (франчайзингу). За законодавством Російської Федерації (а в майбутньому подібне положення буде міститись і в новому Цивільному Кодексі України), за договором франчайзингу одна сторона зобов'язується надати іншій стороні за винагороду на

строк чи без зазначення такого строку право використовувати в підприємницькій діяльності комплекс виключних прав з дотриманням обмежень, визначених договором.

Мета франчайзингу — сприяти у просуванні на ринку окремих товарів, а саме високотехнологічного обладнання, яке, як правило, є засобом виробництва інших товарів, виконання робіт чи надання послуг.

Права і обов'язки суб'єктів інвестиційної діяльності у цьому разі практично збігаються з правами і обов'язками сторін договору франчайзингу. Так, особа, яка надає франчайзу (виключне право), як і інвестор, самостійно визначає цілі, напрямки, обсяги і види діяльності, залучає фінансові кошти, має виключне право контролю за цією діяльністю.

Сторони за такими договорами (контрактами) повинні вести окремий бухгалтерський облік та складати звітність про операції, пов'язані з виконанням умов цих договорів, та відкрити окремі рахунки в установах банків України для проведення розрахунків за цими договорами. Договори повинні бути зареєстровані у терміни та в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, звільняється від обкладення митом. Якщо протягом трьох років з часу зарахування іноземної інвестиції на баланс підприємства з іноземними інвестиціями майно, що було ввезене в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду зазначеного підприємства, відчужується, у тому числі у зв'язку з припиненням діяльності цього підприємства, то підприємство з іноземними інвестиціями сплачує ввізне мито, яке обчислюється виходячи з митної вартості цього майна, перерахованої у валюту України за офіційним курсом, визначеним Національним Банком України на день здійснення відчуження майна.

Можна назвати багато прикладів дії договору франчайзингу в Україні: мережа ресторанів Мак-Доналдс, Шелтер, прохолоджувальні напої — Кока-Кола, Фанта, Спрайт, що виробляються в Україні, автозаправні станції Брітіш Петролеум. Іноземний інвестор, укладаючи договір франчайзингу з підприємствами малого та середнього бізнесу в Україні, отримує широке і, можна сподіватися, благодатне поле для нової діяльності. Наша молода країна нині робить лише перші кроки, а її економіка, як і законодавство, ще будується, отже, впливати на наш ринок дуже легко.

Ще необхідно згадати про режим інвестування у спеціальних (вільних) економічних зонах України. Тут специфіка регулювання інвестицій установлюється законодавством України про спеціальні (вільні) економічні зони. На суб'єкти та об'єкти економічної діяльності спеціальної (вільної) економічної зони поширюється система державних гарантій захисту інвестицій, передбачена законодавством України про інвестиційну діяльність та іноземні інвестиції. Держава гарантує суб'єктам господарської діяльності спеціальної (вільної) економічної зони право на вивезення прибутків і капіталу, інвестованого в спеціальну (вільну) економічну зону, за межі зазначеної зони і України. Правовий режим іноземних інвестицій, що встановлюється у спеціальних (вільних) економічних зонах, не може створювати умови інвестування та здійснення господарської діяльності менш сприятливі, ніж установлені в інших регіонах України.

Український ринок для іноземних інвесторів є немов "чарівним полем", проте невідомо, чи виросте на ньому "дерево з грошима". І це великою мірою залежить від того, наскільки сприятливий інвестиційний клімат буде в Україні.

Література

1. Закон України "Про державну підтримку малого підприємництва" від 19 жовтня 2000 р.
2. Закон України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" від 13 жовтня 1992 р. № 2673-XII // Голос України. — 1992. — № 220.
3. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 р. // Голос України. — 1991. — № 225.
4. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 р. із подальшими змінами.
5. *Гражданское право: Учеб.-практ. справ.* — X., 1999.